

ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อน จากการใช้คำเรียกบุคคลที่สาม สำหรับผู้หญิง ในนวนิยายเวียดนาม พ.ศ. 2473-2553¹

Characteristics of Society and Culture Reflected in the Usage of Third-person Personal Reference terms for Women in Vietnamese Novels from 1930-2010

Nguyen Thi Thuy Chau^{a*}

^a*Faculty of Humanities, Naresuan University, Phitsanulok 65000, Thailand*

*Corresponding author. Email: nguyenthuychau@gmail.com

Abstract

This article examines characteristics of society and culture reflected in the usage of third-person personal reference terms for women in Vietnamese novels written in the period 1930-2010. The results show that some aspects of Vietnamese society and culture, such as the role of women in society, discrimination by social class as well as customs and culture, are clearly reflected by the third-person personal reference terms for women in the language, which has changed over time.

Keywords: characteristics of society and culture, third-person personal reference terms, Vietnamese language

---

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาการใช้คำเรียกบุคคลในภาษาไทยและภาษาเวียดนาม ผู้เขียนขอขอบพระคุณ รศ. ดร. สุภาพร คงศิริวัฒน์ อาจารย์ประจำรายวิชา ภาษากับสังคมและวัฒนธรรม (language, society and culture) ซึ่งได้สอนและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้เขียนในการเขียนบทความชิ้นนี้

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำเรียกบุคคลที่สามสำหรับผู้หญิงในนวนิยายเวียดนาม พ.ศ. 2473-2553 ผลการวิจัยพบว่า คำเรียกบุคคลที่สามสำหรับผู้หญิงในภาษาเวียดนาม พ.ศ. 2473-2553 สะท้อนให้เห็นลักษณะทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของเวียดนามหลายประการอย่างชัดเจน อาทิ บทบาทของผู้หญิงในสังคม การแบ่งแยกชนชั้นในสังคม ตลอดจนและวัฒนธรรมต่างๆ ของคนเวียดนาม ซึ่งเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา

คำสำคัญ: ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม คำเรียกบุคคลที่สาม ภาษาเวียดนาม

ความนำ

ภาษามีความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับวัฒนธรรม “ภาษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชนชาติใดชนชาติหนึ่งอย่างชัดเจนมากที่สุด ลักษณะทางวัฒนธรรมของชนชาติหนึ่งถูกเก็บไว้เป็นอย่างดีที่สุดในภาษาของชนชาตินั้น” (Nguyen Duc Ton, 2002: 21-25) ฉะนั้น การศึกษาความหมายของคำในภาษาหนึ่งจะทำให้เราเข้าใจลักษณะทางด้านสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละยุคสมัยของชนชาติหนึ่งที่ได้เก็บไว้และถ่ายทอดออกมาโดยภาษานั้น

คำเรียกบุคคลที่สามในบทความวิจัยนี้หมายถึงคำหรือกลุ่มคำที่ผู้พูดใช้เรียกบุคคลที่ถูกกล่าวถึงในขณะสนทนา คำประเภทนี้ในภาษาเวียดนามมีจำนวนมาก มีความหลากหลายทางด้านความหมาย สถานภาพ และเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา การใช้คำเรียกบุคคลที่สามสำหรับผู้หญิงสะท้อนให้เห็นลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของเวียดนามหลายประการ เช่น บทบาทของผู้หญิงเวียดนามในสังคม และในครอบครัว การแบ่งแยกชนชั้นในสังคม รวมทั้งค่านิยมทางประเพณีและวัฒนธรรมของคนเวียดนามอีกด้วย ความหมายของคำเรียกบุคคลที่สามในที่นี้มีความหมายกว้างที่ไม่เพียงแต่คำสรรพนามบุรุษที่ 3 ซึ่ง Diep Quang Ban (2001: 25-26) ให้คำนิยามว่า คำสรรพนามบุรุษที่ 3 เป็นคำที่ใช้เรียกคนหรือสัตว์

ที่ถูกกล่าวถึงในการพูดสื่อสาร คำประเภทนี้ได้แก่ 1) คำบุรุษสรรพนามเช่น nó “มัน”, hắn “เขา, หมอนั้น”, y “ไอ้มัน”, chúng nó “พวกมัน”, chúng “พวกเขา” 2) ใช้ [คำเรียกญาติ + ta] เช่น anh ta “เขา”, cô ta “เขา, เธอ” และ 3) ใช้ [คำบอกเพศ/วัย/อายุ + ta] เช่น lão ta “ตานั้น”, mẹ ta “นังนั้น” ฯลฯ หากแต่คำเรียกบุคคลที่สามในบทความวิจัยนี้ยังรวมไปถึงคำและกลุ่มคำอื่นๆ อีกด้วย อาทิ dân làng “ชาวบ้าน”, cánh làng ta “ฝ่ายคนในหมู่บ้านเรา”, bà cụ tôi “คุณแม่ของฉัน”, cháu “หลาน”, chị gì đi với anh hôm trước “พี่ (สาว) อะไรที่ไปกับคุณเมื่อวันก่อน”, chị gì “พี่ (สาว) อะไร, chị Lý “พี่ Lý” (Nguyen Dinh Thi, 2006: 86)

การศึกษาคำเรียกบุคคลที่สามสำหรับผู้หญิงสามารถศึกษาได้จากสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากนวนิยายซึ่งเป็นผลงานด้านวรรณคดี เนื่องจาก “วรรณคดีเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงชีวิตและสภาพสังคมในสมัยของผู้แต่งหรือชีวิตและสภาพสังคมของตัวละครในบทประพันธ์นั้น” (Sangkapanthanon, 1996: 48, อ้างถึงใน Kongsirirat, 2009: 18) นอกจากนั้น เมื่อสังคมและวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ภาษา ดังนั้น ในการกำหนดระยะเวลาที่จะศึกษารั้วนี้ ผู้วิจัยใช้เหตุการณ์สำคัญทางสังคมของประเทศเวียดนามเป็นเกณฑ์เลือก กล่าวคือ ผู้วิจัยใช้ปี พ.ศ. 2473 ที่มีการก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนแปลงสำคัญทางประวัติศาสตร์ร่วมสมัยของเวียดนามเป็นปีเริ่มต้นของระยะเวลาที่จะศึกษา ฉะนั้นในบทความวิจัยนี้ผู้วิจัยจะศึกษาคำเรียกบุคคลที่สามที่ใช้สำหรับผู้หญิงจากนวนิยายภาษาเวียดนามที่แต่งขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2473-2553

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำเรียกบุคคลที่สามที่ใช้สำหรับผู้หญิงในนวนิยายเวียดนามปี พ.ศ. 2473-2553

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

1. เก็บรวบรวมคำเรียกบุคคลที่สามสำหรับผู้หญิงที่พบในบทสนทนาจากนวนิยายทั้งหมด 10 เรื่องที่แต่งขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2473-2553 โดยผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) และใช้เกณฑ์ในการเลือกดังนี้

1.1 นวนิยายทั้งหมด 10 เรื่องที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ต้องเป็นผลงานที่ผู้แต่งแต่งขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2473-2553 และมีปีที่แต่งกระจายไปตลอดระยะเวลาที่จะศึกษา

1.2 นวนิยายที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ต้องสะท้อนให้เห็นความหลากหลายของบุคคลที่สามที่เป็นผู้หญิง โดยแบ่งเป็นวัยเด็ก วัยรุ่น ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ อาชีพ โดยบุคคลที่สามจะประกอบอาชีพแตกต่างกัน ได้แก่ เกษตรกรรม แม่บ้าน ลูกจ้าง ค้าขาย นักเรียน/นักศึกษา แพทย์/พยาบาล ข้าราชการ ครู/อาจารย์ และพนักงานออฟฟิศ และสถานภาพทางสังคมที่แตกต่างกัน เช่น ชนชั้น/ชาติกำเนิด ผู้บังคับบัญชา/ผู้ใต้บังคับบัญชา ครู/ศิษย์ ผู้อำนวยการ/พนักงาน ฯลฯ

1.3 นวนิยายที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างต้องสะท้อนให้เห็นบริบททางสังคม ได้แก่ บริบททางสังคมเมืองและสังคมชนบท รวมทั้งบริบทของแต่ละยุคสมัย ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยอาศัยผลงานของ Nguyen Hue Chi (2001) ซึ่งเป็นนักวิจัยด้านวรรณกรรมร่วมสมัยของเวียดนามได้แบ่งไว้เป็น 4 สมัย โดยใช้เหตุการณ์ทางสังคมเป็นจุดแบ่ง ได้แก่

1) ปี พ.ศ. 2473-2488 โดยใช้เหตุการณ์การสถาปนาประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามเมื่อวันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2488 เป็นจุดแบ่ง ในสมัยนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาคำเรียกบุคคลที่สามที่ใช้สำหรับผู้หญิงจากนวนิยายเรื่อง Nua chung xuan (2477) ของ Khai Hung และเรื่อง Tat den (2482) ของ Ngo Tat To

2) ปี พ.ศ. 2488-2497 โดยใช้เหตุการณ์การชนะฝรั่งเศสที่เดียนเบียนฟู (Điện Biên Phủ) เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2497 เป็นเหตุการณ์ที่ทำให้สงครามระหว่างเวียดนามกับฝรั่งเศสยุติลง เวียดนามถูกแบ่งเป็นสองประเทศคือเวียดนามเหนือกับเวียดนามใต้เป็นจุดแบ่ง ในสมัยนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาคำเรียกบุคคลที่สามที่ใช้สำหรับผู้หญิงจากนวนิยายเรื่อง Xung kich (2494) ของ Nguyen Dinh Thi และเรื่อง Vung mo (2494) ของ Vo Huy Tam

3) ปี พ.ศ. 2497-2518 โดยใช้เหตุการณ์ วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518 เป็นวันยุติสงครามระหว่างเวียดนามกับอเมริกา ประเทศเวียดนามรวมเป็นหนึ่งเดียวเป็นจุดแบ่ง ในสมัยนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาคำเรียกบุคคลที่สามที่ใช้สำหรับผู้หญิงจากนวนิยายเรื่อง Bao bien (2007) ของ Chu Van และเรื่อง Dau chan nguoi linh (2515) ของ Nguyen Minh Chau

4) สมัยหลังปี พ.ศ. 2518-2553 ผู้วิจัยจะศึกษาคำเรียกบุคคลที่สามที่ใช้สำหรับผู้หญิงจากนวนิยายเรื่อง Mua la rung trong vuon (2528) ของ Ma Van Khang เรื่อง An may di vang (2003) ของ Chu Lai เรื่อง Mien xanh tham (2) ของ Tran Hoai Duong และเรื่อง Mau thuong ngan (2549) ของ Nguyen Xuan Khanh เนื่องจากระยะเวลาปี พ.ศ. 2518-2553 เป็นช่วงเวลาที่ยาวนานกว่า 3 สมัยแรกและมีผลงานด้านวรรณกรรมอย่างหลากหลาย

2. วิเคราะห์และอภิปรายลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมเวียดนามที่สะท้อนจากการใช้คำเรียกบุคคลที่สามสำหรับผู้หญิง

เอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับคำเรียกบุคคล-คำบุรุษสรรพนาม

Nguyen Kim Than (1997) กล่าวว่า คำบุรุษสรรพนามเป็นคำที่ใช้เรียกคนและสัตว์หรือสิ่งของ ลักษณะทางโครงสร้างไวยากรณ์ของคำบุรุษสรรพนามมีลักษณะเหมือนคำนาม กล่าวคือ คำบุรุษสรรพนามในภาษาเวียดนามไม่สามารถใช้เป็นกรรมของประโยคได้ หากแต่ต้องการคำกริยา เช่น ta là ta, không thể là ai

“เราคือเรา เป็นใครอื่นไม่ได้” คำที่ใช้เรียกบุคคลในการพูดสื่อสารได้แก่ คำบุรุษสรรพนาม คำเรียกญาติ คำนาม เช่น nhà “บ้าน”, đồng chí “สหาย” ฯลฯ รวมทั้งวลี เช่น นามวลี

Nguyen Huu Quynh (2001: 151) ให้ความหมายของ “คำบุรุษสรรพนาม” ว่า คำบุรุษสรรพนามเป็นคำที่ใช้เรียกแทนตัวผู้พูด ผู้ฟัง และเรียกบุคคลที่สาม คำบุรุษสรรพนามในภาษาเวียดนามประกอบด้วยคำ 2 ประเภท ได้แก่ คำบุรุษสรรพนามแท้ และคำเรียกญาติหรือคำนามบอกความสัมพันธ์ทางสังคมที่ใช้เสมือนคำบุรุษสรรพนาม

Diep Quang Ban (2005) กล่าวว่า คำบุรุษสรรพนามเป็นคำที่ไม่มี ความหมายอยู่ในตัว เป็นคำที่ใช้เพื่อเรียกบุคคล สัตว์หรือสิ่งของในการพูดสื่อสาร ซึ่งแบ่งเป็น 3 ชนิด ได้แก่ สรรพนามบุรุษที่ 1 ใช้เรียกตัวผู้พูด สรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้เรียกผู้ฟัง และสรรพนามบุรุษที่ 3 ใช้เรียกบุคคลหรือสัตว์ที่ปรากฏหรือไม่ปรากฏตัวในการสนทนา ในการพูดสื่อสารคนเวียดนามใช้คำหลายประเภทเพื่อเรียกบุคคลได้แก่ คำบุรุษสรรพนาม คำเรียกญาติ คำบอกอาชีพ/ตำแหน่ง และคำหรือกลุ่มคำอื่น ๆ

Pham Ngoc Ham (2008: 83) นิยามว่า คำบุรุษสรรพนามหมายถึงคำที่ใช้เรียกแทนบุคคล มีหน้าที่แบ่งบุคคลที่กำลังสนทนาเป็นบุรุษที่ 1 บุรุษที่ 2 และบุรุษที่ 3 ในการพูดสื่อสารคนเวียดนามมักจะใช้คำเรียกญาติเพื่อเรียกบุคคลแทนคำบุรุษสรรพนาม

จากการนิยามศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า คำบุรุษสรรพนามและคำเรียกบุคคลในภาษาเวียดนามมีความหมายคล้ายกัน กล่าวคือ คำบุรุษสรรพนามและคำเรียกบุคคลต่างเป็นคำใช้เรียกผู้พูด ผู้ฟัง และบุคคลที่สามที่ปรากฏหรือไม่ปรากฏตัวในการสนทนา อย่างไรก็ตาม เนื่องจากคำบุรุษสรรพนามในภาษาเวียดนามมีจำนวนน้อยและส่วนใหญ่แฝงความหมายของความสนิทสนมและไม่เคารพผู้ฟังในขณะเดียวกัน (Nguyen Van Chien, 1993: 9) ดังนั้นในการพูดสื่อสารคนเวียดนามมักจะใช้คำประเภทอื่น ๆ แทนคำบุรุษสรรพนาม ได้แก่ คำเรียกญาติ ชื่อ คำบอกอาชีพ/ตำแหน่ง คำนาม คำนิยมสรรพนาม คำวิเศษณ์ ซึ่งนักภาษาศาสตร์ชาวเวียดนามทั้งหลายต่างเรียกคำหลายประเภทเหล่านี้ว่าคำเรียกบุคคลหรือคำเรียกขาน

2. แนวคิดเกี่ยวกับภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมจากการใช้คำเรียกบุคคล

ภาษานอกจากเป็นเครื่องมือในการสื่อสารของมนุษย์แล้ว ยังเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงระบบความคิดและโลกทัศน์ของผู้ใช้ภาษาอีกด้วย (Singnoi, 2005) พูดในอีกแง่หนึ่ง “เราสามารถศึกษาลักษณะทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของชนชาติหนึ่งผ่านการศึกษาคำ ความหมายของคำ กลุ่มคำ และประวัติศาสตร์ของภาษานั้นๆ” (Nguyen Duc Ton, 2002: 21-25) การศึกษาวิเคราะห์ความหมายของคำในภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพื่อให้เห็นถึงระบบความคิดและการมองโลกของผู้ใช้ภาษาของกลุ่มนั้นๆ เป็นการศึกษาแนวอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ (Ethnosemantics) คำเรียกบุคคลในภาษาเวียดนามเป็นส่วนหนึ่งของภาษา จึงย่อมสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของคนเวียดนาม

ที่ผ่านมา มีผลงานวิจัยของนักภาษาศาสตร์ชาวเวียดนามหลายท่านที่ศึกษาลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมจากการใช้คำเรียกบุคคลในการสื่อสาร เช่น Nguyen Van Chien (1993) ได้ศึกษาระบบคำเรียกผู้พูด ผู้ฟังและบุคคลที่สามในภาษาเวียดนามและเสนอผลว่า การใช้คำบุรุษสรรพนามซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคำเรียกบุคคลในภาษาเวียดนามนั้นสามารถแฝงความหมายของความสนิทสนม ความเป็นกลาง หรือแม้กระทั่งการดูหมิ่นเหยียดหยามระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง กล่าวคือ เมื่อต้องการแสดงความสุภาพต่อผู้ฟัง ผู้พูดจะเลือกใช้คำเรียกขานที่เป็นคำชนิดอื่น ๆ เช่น คำเรียกญาติ คำชี้ยศ/ตำแหน่ง/อาชีพ ฯลฯ การใช้คำเรียกบุคคลในครอบครัวของคนเวียดนามแฝงความหมายของการแบ่งแยกรุ่นและอายุ ส่วนการใช้คำเรียกบุคคลในสังคมแฝงความหมายของการเจียมตัวในขณะที่เดียวกันก็แสดงความเคารพยกย่องและให้เกียรติคนอื่น ซึ่งสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ Hoang Anh Thi (2001) ที่พบว่า การใช้คำเรียกบุคคลในภาษาเวียดนามต้องปฏิบัติตามกฎต้องนับถือและให้เกียรติผู้ฟัง แสดงความสุภาพในการพูดสื่อสาร นอกจากนั้น Hoang Anh Thi ยังพบว่า คำเรียกญาติในภาษาเวียดนามแฝงความหมายของการแบ่งรุ่นอายุ เพศ และให้ความสำคัญกับญาติโดยสายเลือดและญาติฝ่ายพ่อมากกว่าฝ่ายแม่อย่างชัดเจน

ผลการวิจัยของ Nguyen Van Dung (2005) พบว่า คนเวียดนามนิยมใช้คำเรียกญาติแทนคำบุรุษสรรพนามในการพูดสื่อสารทั้งในครอบครัวและในสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นลักษณะทางสังคมของระบบเครือญาติอย่างชัดเจน คำเรียกญาติในภาษาเวียดนามแฝงความหมายของการแบ่งรุ่น ส่วนการใช้คำบุรุษสรรพนามดั้งเดิมในภาษาเวียดนาม เช่น tao “กู” ta “ข้า” mày “มึง” ฯลฯ สามารถแสดงความหมายใน 2 นัย กล่าวคือ แสดงถึงความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้น ในขณะที่เดียวกันก็สะท้อนความรู้สึกที่ไม่ดีต่อกันระหว่างคู่สนทนา นอกจากนี้ การละคำเรียกบุรุษที่ 1 และบุรุษที่ 2 ระหว่างการสนทนาในภาษาเวียดนาม โดยเฉพาะเมื่อพูดสื่อสารกับผู้ที่มียุหรือมีสถานภาพทางสังคมสูงกว่าตนถือเป็นการไม่แสดงความเคารพต่อผู้ฟัง

จากแนวคิดต่างๆ ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า คำเรียกบุคคลสามารถสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของสังคมใดสังคมหนึ่ง ดังนั้น การศึกษาคำเรียกบุคคลที่สามสำหรับผู้หญิงที่พบในบทสนทนาจากนวนิยายภาษาเวียดนามที่แต่งขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2473-2553 ที่เป็นส่วนหนึ่งของคำเรียกบุคคลจึงย่อมสะท้อนลักษณะทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของเวียดนามในสมัยดังกล่าว

3. การศึกษาคำเรียกบุคคลที่สามในภาษาเวียดนาม

Nguyen Van Chien (1993) ศึกษาาระบบคำเรียกทั้งผู้พูด ผู้ฟัง และบุคคลที่ 3 ในภาษาเวียดนามและพบว่า คำที่ใช้เรียกบุคคลในภาษาเวียดนามได้แก่คำ 2 ชนิด กล่าวคือ 1) คำบุรุษสรรพนาม เช่น nó “มัน”, hắn “หมอนั้น, เขา” และ 2) คำที่ใช้เสมือนคำสรรพนาม ได้แก่ คำนาม อาทิ nàng “เธอ”, chàng “เขา” คำเรียกญาติ อาทิ ông “ปู่/ตา”, bà “ย่า/ยาย”, cha “พ่อ”, mẹ “แม่” คำวิเศษณ์ อาทิ lão “เฒ่า, แก่” ชื่อ คำบอกอาชีพ ตำแหน่ง และคำสรรพนามที่ยืมจากภาษาต่างประเทศ เช่น thi “นั่ง” y “ไอ้หนั้น” ที่ยืมจากภาษาจีน คำบุรุษสรรพนามในภาษาเวียดนามมีจำนวนน้อยและแฝงความหมายของความสนิทสนมหรือแม้กระทั่งความดูหมิ่นเหยียดหยาม ไม่สุภาพ ดังนั้น เพื่อความสุภาพในการพูดสื่อสาร คนเวียดนามจึงนิยมใช้คำชนิดอื่นๆ เช่น คำนาม คำวิเศษณ์ คำนิยมสรรพนาม ชื่อ คำบอกอาชีพ ตำแหน่งเป็นคำเรียกบุคคลในขณะสนทนา นอกจากนี้ Nguyen Van Chien

ก็พบว่า การใช้คำเรียกตนเอง เรียกบุคคลที่กำลังสนทนาหรือกล่าวถึงบุคคลที่สามในขณะที่พูดสื่อสารของคนเวียดนามแฝงความหมายของการเจียมตัว ในขณะที่เดียวกันก็แสดงความเคารพ ยกย่อง และให้เกียรติผู้อื่น ผลจากการวิจัยยังพบว่า การใช้คำเรียกผู้ที่กำลังสนทนาแทนบุคคลที่สามที่อาจจะเป็นลูกหรือหลานของตนนั้นแฝงความหมายของการยกย่องผู้ฟังโดยเฉพาะ เช่น เมื่อผู้พูดมีลูกแล้วอาจจะเรียกพ่อ (bố) หรือ แม่ (mẹ) ด้วยคำว่า ông “ปู่/ตา” หรือ bà “ย่า/ยาย” แทนลูกของตน การใช้ภาษาเช่นนี้สะท้อนให้เห็นลักษณะทางวัฒนธรรมประการหนึ่งของคนเวียดนาม กล่าวคือ การยกย่องและให้ความสำคัญกับเรื่องอายุ ฐานะและหน้าที่ในครอบครัวของคู่สนทนา

Bui Thi Minh Yen (2001) ศึกษาาระบบคำเรียกทั้งผู้พูด ผู้ฟัง และบุคคลที่สามในภาษาเวียดนามที่ใช้ในครอบครัวและในสังคม ส่วน Le Thanh Kim (2002) ศึกษาาระบบคำเรียกขานในภาษาถิ่นของเวียดนาม ต่างพบว่า คำเรียกทั้งผู้พูด ผู้ฟัง และบุคคลที่สามในภาษาเวียดนามได้แก่ คำบุรุษสรรพนาม คำเรียกญาติ ชื่อ คำนาม คำบอกอาชีพ ตำแหน่ง คำนิยมสรรพนาม และกลุ่มคำที่ใช้โครงสร้างต่างๆ อาทิ [คำเรียกญาติ + áy] เช่น anh áy “เขา”, ông áy “เขา, ตานั้น” [คำเรียกญาติ + คำเรียกญาติ] เช่น chông em “สามีน้อง”, anh cháu “พี่ชายหลาน, พี่ชายหนู” [คำเรียกญาติ + nhà + คำเรียกญาติ/คำสรรพนาม] เช่น bà nhà tôi “คุณยายบ้านผม” (ภรรยาผม) ผลงานวิจัยของ Bui Thi Minh Yen พบว่า การใช้คำเรียกบุคคลที่สามในครอบครัวขึ้นอยู่กับศักดิ์ของญาติ อายุ บริบทในการสนทนา ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดหรือผู้ฟังกับบุคคลที่สาม การที่ผู้พูดหรือผู้ฟังมีลูกหรือยังไม่มีลูก และประเพณีวัฒนธรรมในแต่ละครอบครัว ส่วนคำเรียกบุคคลที่สามในสังคมขึ้นอยู่กับ อายุ การศึกษา ตำแหน่ง ยศ สถานการณ์ เป้าหมายในการสนทนา คำเรียกบุคคลภายในครอบครัวเป็นตัวอย่างสำหรับการใช้คำเรียกบุคคลอื่นๆ ในสังคม ส่วนผลงานวิจัยของ Le Thanh Kim พบว่า การใช้คำเรียกบุคคลที่สามในภาษาเวียดนามแต่ละถิ่นแตกต่างกันทางด้านโครงสร้างไวยากรณ์ กล่าวคือ ในภาษาถิ่นเหนือ ใช้ [คำเรียกญาติ + áy] เช่น ông áy “เขา” bà áy “เธอ, เขา” ในภาษาถิ่นกลาง ใช้ [คำเรียกญาติ + ta] เช่น ông ta “เขา” bà ta “เธอ, เขา”

ส่วนในภาษาถิ่นใต้มีการเปลี่ยนแปลงเสียงวรรณยุกต์จากเสียงวรรณยุกต์สูง-ระดับหรือเสียงวรรณยุกต์ตกเปลี่ยนเป็นเสียงวรรณยุกต์สูง-ตก-ขึ้น เช่น ông “ปู่/ตา, คุณ” (บุรุษที่ 1, 2) เปลี่ยนเป็น ông “เขา” (บุรุษที่ 3), bà “ย่า/ยาย, คุณ” (บุรุษที่ 1, 2) เปลี่ยนเป็น bà “เขา, เธอ” (บุรุษที่ 3) การพูดสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวมักจะมีการใช้คำเรียกผู้ฟังแทนบุคคลที่สาม ซึ่งลักษณะนี้พบในภาษาถิ่นใต้มากกว่าในภาษาถิ่นเหนือ

ผลงานวิจัยของ Nguyen Van Dung (2005) ศึกษาเปรียบเทียบระบบคำเรียกขานในภาษาเวียดนามและในภาษาฝรั่งเศส และ Duong Van Binh (2011) ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะสำคัญในการใช้คำเรียกบุคคลในภาษาญี่ปุ่นและภาษาเวียดนาม ต่างพบว่า การใช้คำเรียกแทนตนเองต้องเลือกคำที่เหมาะสมและใช้คู่กับคำเรียกผู้ฟังหรือบุคคลที่สามเสมอ เช่น ถ้าผู้พูดเป็นลูก ต้องเรียกตนเองว่า con “ลูก” และเรียกพ่อ/แม่ว่า bố “พ่อ”/mẹ “แม่” เสมอ นอกจากนั้น Dưong Văn Bình ยังพบว่า คนเวียดนามเรียกชื่อของผู้ฟังหรือบุคคลที่สามแทนที่เรียกนามสกุล ส่วนคำบอกอาชีพ/ตำแหน่ง หรือคำบอกยศใช้สำหรับเรียกผู้ฟังและบุคคลที่สามเท่านั้น การใช้ [คำบอกอาชีพ/ตำแหน่ง + ชื่อ นามสกุล] เช่น thủ trưởng Nguyễn Tấn Dũng “นายรัฐมนตรี Nguyễn Tấn Dũng” หรือ [คำเรียกญาติ + ชื่อ นามสกุล] เช่น bà Hoàng Thị Mai “คุณ Hoàng Thị Mai” ใช้เรียกผู้ฟังหรือบุคคลที่สามเฉพาะในสถานการณ์ที่เป็นทางการเท่านั้น การใช้คำเรียกบุคคลในครอบครัวและในสังคมเวียดนามส่งอิทธิพลต่อกันและกัน กล่าวคือ คำเรียกขานที่ใช้ในครอบครัวสามารถนำไปใช้เรียกผู้ฟังและบุคคลที่สามในสังคมและในขณะเดียวกัน คำเรียกขานที่ใช้ในสังคมก็สามารถนำไปใช้เรียกผู้ฟังหรือบุคคลที่สามในครอบครัวได้เช่นกัน

Truong Thi Diem (2002) ศึกษาระบบคำเรียกญาติที่ใช้เป็นคำเรียกขานในการพูดสื่อสารในภาษาเวียดนาม พบว่า คำเรียกญาติในภาษาเวียดนามสามารถใช้เรียกบุคคลที่สามได้โดยไม่เปลี่ยนรูปคำ เมื่อต้องการทราบว่าคำไหนเป็นคำเรียกบุคคลที่สาม เราต้องพิจารณาจากสถานการณ์ในการสื่อสารเท่านั้น นอกจากนั้น คำเรียกบุคคลที่สามสามารถใช้ [คำเรียกญาติ + ชื่อ/คำเรียกผู้พูด] เช่น chị Lan “พี่ (สาว) Lan”, mẹ em “แม่หนู” [คำเรียกญาติ + áy] เช่น anh áy “เขา”, chị áy

“เธอ” หรือ [คำเรียกญาติ + ta] เช่น ông ta “เขา”, bà ta “เธอ, เขา” ซึ่งการใช้ [คำเรียกญาติ + ta] มักจะแฝงความหมายของความไม่สนิทสนมและไม่เคารพบุคคลที่ถูกกล่าวถึง

ส่วน Phan Thi Phuong Dung (2004) ศึกษาคำที่แฝงความหมายของความเคารพในการพูดสื่อสารทางภาษาเวียดนาม พบว่า คำเรียกบุคคลที่สามในการพูดสื่อสารทางภาษาเวียดนามที่แฝงความหมายของความเคารพ ได้แก่ คำเรียกญาติ คำบอกอาชีพ/ตำแหน่ง [คำเรียกญาติ + ชื่อ] เช่น ông Phúc “คุณ/ตา Phúc” [คำเรียกญาติ + คำเรียกญาติ/คำสรรพนามบุรุษที่ 1] เช่น chị em “พี่สาวน้อง”, bố con “พ่อหนู” [คำบอกตำแหน่ง + ชื่อ] เช่น giáo sư A “ศาสตราจารย์ A”, thầy B “อาจารย์ B” [คำเรียกญาติ + áy] เช่น anh áy “เขา”, chị áy “เธอ” ซึ่งขึ้นอยู่กับอายุฐานะ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดหรือผู้ฟังกับบุคคลที่สาม สถานการณ์ในการสนทนา ฯลฯ นอกจากนั้น เพื่อแสดงความตื้นเขิน เหยียดหยามบุคคลที่สาม ผู้พูดอาจจะใช้กลุ่มคำที่แฝงความหมายของความไม่เคารพ เช่น thằng chó Vinh “ไอ้หมา Vinh”, cái con diên áy “ไอ้บ้าคนนั้น”

จากผลงานวิจัยต่างๆ ดังกล่าว เราสามารถสรุปได้ว่า คำเรียกบุคคลที่สามในภาษาเวียดนาม ได้แก่ คำสรรพนาม คำเรียกญาติ ชื่อ คำบอกอาชีพ/ตำแหน่ง คำนาม คำวิเศษณ์ และกลุ่มคำต่างๆ เช่น [คำเรียกญาติ + áy] [คำเรียกญาติ + ชื่อ] [คำเรียกญาติ + คำเรียกญาติ/คำสรรพนามบุรุษที่ 1] ฯลฯ การเลือกใช้คำเรียกบุคคลที่สามขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายปัจจัย เช่น ศักดิ์ของญาติ อายุ อาชีพ ตำแหน่ง ยศ ฐานะ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดหรือผู้ฟังกับบุคคลที่สาม เป้าหมายในการสนทนา สถานการณ์ ฯลฯ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยไม่พบงานวิจัยเกี่ยวกับลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำเรียกบุคคลที่สามสำหรับผู้หญิงในภาษาเวียดนาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. บทบาทของผู้หญิงในสังคมเวียดนาม

ตามประเพณีดั้งเดิมของคนเวียดนาม ผู้หญิงไม่เพียงแต่มีหน้าที่ช่วยสามีดูแลเรื่องเศรษฐกิจของครอบครัว หากแต่ยังเป็นผู้จัดการเรื่องเศรษฐกิจของ

ครอบครัวด้วยตนเอง ดังนั้น ผู้หญิงเวียดนามจึงได้ชื่อว่า *nội tưong* “แม่ทัพภายในครอบครัว” (Dao Duy Anh, 1951: 110) อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเวียดนามได้รับอิทธิพลจากลัทธิขงจื้อ ซึ่งเป็นลัทธิที่ยกย่องฐานะและบทบาทของผู้ชายให้สูงกว่าผู้หญิง ดังนั้นโดยทั่วไปสังคมเวียดนามสมัยก่อนจึงให้ความสำคัญกับผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ผู้หญิงไม่มีบทบาทสำคัญในสังคม

ก่อนปี พ.ศ. 2488 ผู้หญิงเวียดนามส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ จึงไม่สามารถประกอบอาชีพเป็นข้าราชการหรือดำรงตำแหน่งต่างๆ ได้ ผู้หญิงมักจะประกอบอาชีพเป็นแม่บ้าน เป็นเกษตรกรกรรม หรือค้าขายเล็กๆ น้อยๆ เท่านั้น ลักษณะทางวัฒนธรรมประการนี้ได้สะท้อนจากการใช้คำเรียกบุคคลที่สามสำหรับผู้หญิงในนวนิยายที่แต่งขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2473-2488 จากการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยไม่พบคำเรียกบุคคลที่สามสำหรับผู้หญิงที่เป็นคำบอกอาชีพหรือตำแหน่งทางราชการ หากพบแต่คำเรียกบุคคลที่สามที่เป็นโครงสร้าง [คำนำหน้า + คำบอกตำแหน่ง] ซึ่งจะมีความหมายบ่งบอกถึงตำแหน่งของสามี เช่น *cái bà Nghi* “คุณนาย” (ภรรยาของท่านสมาชิกรัฐสภา), *bà Tham* “คุณนาย” (ภรรยาของข้าราชการชั้นสูง), *bà Huyện* “คุณนายนายอำเภอ”, *bà An* “ท่านผู้หญิง” (ภรรยาของขุนนางชั้นสูง) ซึ่งคำว่า *Nghi* “สมาชิกรัฐสภา”, *Tham* “ข้าราชการชั้นสูง”, *Huyện* “นายอำเภอ”, *An* “ขุนนางชั้นสูง” ในคำเรียกบุคคลที่สามดังกล่าวต่างเป็นคำบอกตำแหน่งของผู้ชายทั้งนั้น การใช้คำเรียกบุคคลที่สามสำหรับผู้หญิงในลักษณะดังกล่าวแฝงความหมายว่า ผู้หญิงเวียดนามในสมัยก่อนไม่เป็นตัวของตัวเอง ภรรยาต้องพึ่งอาชีพและตำแหน่งหรือยศของสามี สำหรับปัจจุบัน ถ้าใช้โครงสร้าง [คำนำหน้า + คำบอกตำแหน่ง] เช่น *bà giám đốc* “ผู้อำนวยการ” จะหมายความว่า ผู้หญิงที่ถูกกล่าวถึงนั้นเป็นผู้บริหาร ไม่ใช่ภรรยาของผู้บริหารดังสมัยก่อน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ผู้หญิงเวียดนามปัจจุบันได้มีอิสระจากสามีและไม่ต้องพึ่งตำแหน่งหรือยศของสามีเหมือนในสมัยก่อน

นอกจากนั้น ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลยังพบว่า ในนวนิยายที่แต่งหลังปี พ.ศ. 2488 มีคำเรียกบุคคลที่สามสำหรับผู้หญิงที่มีส่วนประกอบเป็นคำนาม *học trò* “นักเรียน” หรือ *nữ sinh* “นักเรียนหญิง” สะท้อนให้เห็นว่าผู้หญิงเวียดนามได้มีโอกาส

เรียนรู้หนังสือ เช่น *cô học trò* “คุณนักเรียน”, *chị nữ sinh* *Đông Khánh* “พี่นักเรียน (ของโรงเรียน) *Đông Khánh*” ฯลฯ เนื่องด้วยเหตุว่า หลังจากการประกาศเอกราชปี พ.ศ. 2488 รัฐบาลเวียดนามได้กำหนดนโยบายเพื่อการพัฒนาการศึกษาไม่รู้จักหนังสือของประชาชน เนื่องจากในเวลานั้นกว่าร้อยละ 90 ของประชากรคนเวียดนามไม่รู้หนังสือ (Nguyễn Thị Hồng Nhung, 2011) การปฏิรูปการศึกษาของเวียดนามได้เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้ารับการศึกษา ทำให้ผู้หญิงเวียดนามมีโอกาสได้เรียนหนังสือถึงระดับอุดมศึกษา เมื่อเรียนจบแล้วผู้หญิงสามารถประกอบอาชีพเป็นข้าราชการในทุกหน่วยงาน และดำรงตำแหน่งต่างๆ เทียบเท่ากับผู้ชาย ฉะนั้นฐานะและบทบาทของผู้หญิงในสังคมจึงได้รับการยกระดับให้สูงขึ้น ลักษณะทางสังคมประการนี้ได้สะท้อนจากการใช้คำเรียกบุคคลที่สาม เช่น *Ba Sương y tá* “*Ba Sương* นางพยาบาล”, *đồng chị nữ giám đốc ở đây* “สหาย ผู้อำนวยการหญิงที่นี่”, *hiệu trưởng trường chúng mình* “อธิการบดีโรงเรียนของเรา”, *cô giáo* “อาจารย์” (ผู้หญิง) ฯลฯ นอกจากนั้น การใช้คำเรียกบุคคลที่สามสำหรับผู้หญิงที่มีส่วนประกอบเป็นคำนามว่า *đồng chị* “สหาย” เช่น *đồng chị nữ giám đốc ở đây* “สหาย ผู้อำนวยการหญิงที่นี่” *đồng chị ấy* “สหายนั้น” ฯลฯ แสดงให้เห็นว่า มีผู้หญิงหลายคนได้เป็นทหารเข้าร่วมกระบวนการกู้ชาติและเคียงบ่าเคียงไหล่กับผู้ชายเพื่อต่อสู้กับข้าศึก พวกเขากลายเป็นผู้มีอุดมการณ์ร่วมกับผู้ชายในการกอบกู้เอกราชให้แก่ชาติบ้านเมืองจนสามารถกล่าวได้ว่า ผู้หญิงเวียดนามนับวันยังมีบทบาทสำคัญในสังคมมากขึ้น

2. การแบ่งแยกชนชั้นในสังคมเวียดนาม

ก่อนปี พ.ศ. 2488 สังคมเวียดนามเป็นสังคมศักดินา มีการแบ่งชนชั้นระหว่างชนชั้นปกครองกับชนชั้นล่าง แต่เดิม ชนชั้นปกครองเป็นพวกศักดินา ในยุคที่เวียดนามตกเป็นประเทศอาณานิคมของฝรั่งเศส ชนชั้นปกครองได้แก่เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสและพวกศักดินาคนเวียดนาม ส่วนชาวไร่ชาวนาเป็นชนชั้นล่าง ลักษณะของการแบ่งแยกชนชั้นในสังคมเวียดนามเช่นนี้ได้สะท้อนจากการใช้คำเรียกบุคคลที่สามสำหรับผู้หญิงในนวนิยายที่แต่งเกี่ยวกับสังคมเวียดนามก่อนปี พ.ศ. 2488 จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า พวกขุนนางและเจ้าหน้าที่มักจะใช้คำนำหน้า เช่น *con* “อี, นัง”

(บอกเพศหญิง) หรือ *thàng* “ไอ้” (บอกเพศชาย) ที่แฝงความหมายของการดูถูกเหยียดหยาม เป็นส่วนประสมในคำเรียกบุคคลเพื่อเรียกชาวบ้าน อาทิ *con mẹ ấy* “น้องผู้หญิงคนนั้น” หรือ *con này* “อีนี้” ฯลฯ สำหรับชาวบ้านเมื่อต้องการกล่าวถึงบุคคลที่เป็นชนชั้นสูงมักจะใช้คำเรียกญาติ เช่น *ông* “ปู่/ตา” หรือ *bà* “ย่า/ยาย” หรือ *cụ* “ทวด” หรือใช้โครงสร้าง [คำนำหน้า/คำเรียกญาติ + คำบอกตำแหน่ง] เช่น *cụ Án* “ท่านผู้หญิง” หรือใช้โครงสร้าง [คำนำหน้า/คำเรียกญาติ + *lón* “ใหญ่”] เช่น *cụ lón bà* “คุณผู้หญิง” (เรียกรกรยาของขุนนาง) คำเรียกบุคคลที่สามดังกล่าวแฝงความหมายของความยกย่องและเคารพนับถือ ในขณะที่เดียวกันจะเรียกตนเองว่า *con* “ลูก” หรือ *cháu* “หลาน” ซึ่งแฝงความหมายว่าผู้พูดไม่อยู่ในระดับชนชั้นเดียวกับบุคคลที่ถูกกล่าวถึงนั้น การใช้คำเรียกบุคคลที่สะท้อนให้เห็นการแบ่งแยกชนชั้นดังกล่าวไม่พบในนวนิยายที่เขียนเกี่ยวกับสังคมหลังปี พ.ศ. 2488 เนื่องจากเมื่อวันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2488 เวียดนามได้ประกาศเอกราชและเปลี่ยนระบบการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย และต่อมาเปลี่ยนเป็นระบอบสังคมนิยม ซึ่งเป็นสังคมที่เน้นความเท่าเทียม เสมอภาคระหว่างบุคคล ดังนั้นการแบ่งแยกชนชั้นในสังคมเวียดนามจึงน้อยลง

3. ลักษณะด้านประเพณีวัฒนธรรมของเวียดนาม

3.1 ความเชื่อตามลัทธิขงจื้อ

ลัทธิขงจื้อได้ถูกเผยแพร่ในเวียดนามตั้งแต่ปี 179 ก่อนคริสตกาล ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เวียดนามกำลังตกอยู่ภายใต้ความครอบงำของจีน ดังนั้นตลอดสองพันกว่าปีที่ผ่านมัลัทธิขงจื้อจึงได้ฝังลึกในวิถีชีวิตและความนึกคิดของคนเวียดนาม โดยเฉพาะแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้ชายทั้งในสังคมและในครอบครัว ในสายตาของคนเวียดนาม ผู้ชายเป็นผู้นำ ส่วนผู้หญิงเป็นผู้ตามตามลัทธิขงจื้อ หน้าที่ของผู้หญิงคือการเชื่อฟังตามพ่อ (เมื่อยังเป็นเด็ก) ตามสามี (เมื่อแต่งงานแล้ว) และตามลูกชายคนโต (หากสามีเสียชีวิตไปก่อน) (Nguyen Thi Van, 2014) หลักการประเพณีนี้ทำให้ผู้หญิงเวียดนามสมัยก่อนมักถูกเรียกตามชื่อของสามี เมื่อมีลูกจะเรียกตามชื่อของลูก และเมื่อมีหลานชายคนโตจะเรียกตามชื่อของหลาน (Tan Viet, 2001: 8) ดังการใช้คำเรียกบุคคลที่สามสำหรับผู้หญิงที่มี

ส่วนประกอบเป็นชื่อของสามี เช่น *chị Dậu* “คุณ Dậu” (*Dậu* เป็นชื่อของสามี ส่วนตัวผู้หญิงเองชื่อ *Lê Thị Đào*), *bà Kiên* “ยาย Kiên” (*Kiên* เป็นชื่อของสามี) ฯลฯ หรือการใช้คำเรียกบุคคลที่สามที่มีส่วนประกอบเป็นคำบอกตำแหน่งของสามี ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น เช่น *bà Nghị* “คุณนาย” (กรรยาของท่านสมาชิกรัฐสภา), *bà Án* “ท่านผู้หญิง” (กรรยาของขุนนางชั้นสูง) ฯลฯ

ลัทธิขงจื้อได้ยกฐานะของผู้ชายให้สูงกว่าผู้หญิงทั้งในสังคมและในครอบครัวทำให้ผู้หญิงไม่มีพื้นที่ในสังคม และอาจจะไม่มีสิทธิ์ตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของตน เช่น การหาคู่ครอง การขอหย่ากับสามี การแต่งงานใหม่ หลังจากสามีเสียชีวิต ฯลฯ (Nguyen Thi Thanh Mai, 2010) ด้วยความคิดเช่นนี้ทำให้ผู้ชายถือว่าตนเองสามารถมีภรรยาได้หลายคนในขณะที่ผู้หญิงถูกสั่งสอนมาว่า จะได้แต่งงานกับผู้ชายคนเดียวในทั้งชีวิต ประเพณีนี้ได้สะท้อนในการใช้คำเรียกบุคคลที่สามที่มีส่วนประกอบเป็นคำบอกลำดับ (ของผู้เป็นภรรยา) เช่น *chị Hai* “คุณนายที่สอง”, *bà Ba* “คุณนายที่สาม” ซึ่งปรากฏในนวนิยายที่สะท้อนสังคมเวียดนามก่อนปี พ.ศ. 2488 เท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ความเชื่อตามลัทธิขงจื้อของคนเวียดนามได้เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ในนวนิยายที่สะท้อนชีวิตสมัยปัจจุบัน ผู้วิจัยไม่ค่อยพบคำเรียกบุคคลที่สามสำหรับผู้หญิงที่มีส่วนประกอบเป็นชื่อหรือคำบอกตำแหน่งของสามี ส่วนความคิดที่ว่าผู้ชายสามารถมีภรรยาได้หลายคนก็ถูกหักล้างไปเพราะกฎหมายว่าด้วยการสมรสและครอบครัวของเวียดนามไม่อนุญาตให้ทั้งผู้ชายและผู้หญิงมีภรรยาหรือสามีได้หลายคนในขณะเดียวกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า เมื่อสังคมภายนอกเปลี่ยนแปลงไป ระบบความคิดของคนก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย ฐานะและบทบาทของผู้หญิงเวียดนามจึงได้รับการยอมรับมากขึ้นทั้งในครอบครัวและในสังคม ซึ่งลักษณะเหล่านี้ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในการใช้คำเรียกบุคคลที่สามสำหรับผู้หญิง

3.2 ความเป็นหัวหน้าครอบครัวและตระกูล

ในครอบครัวของคนเวียดนาม พ่อเป็นหัวหน้าครอบครัว มีอำนาจทั้งในการปกครองและทรัพย์สินของครอบครัว และยังมีสิทธิ์ในการตัดสินใจเรื่องหาคู่ครองของลูกๆ ถ้าพ่อเสียชีวิต อำนาจในการปกครองครอบครัวนั้นจะถ่ายทอด

ไปยังลูกชายคนโต ซึ่งในภาษาเวียดนาม ลูกชายคนโตเรียกว่า con trưòng “ลูกชายคนโต” ลูกชายคนโตนอกจากมีอำนาจปกครองครอบครัวของตนแล้ว ยังเป็นหัวหน้าของสายตระกูลที่มีครอบครัวของน้องชายต่าง ๆ รวมไปถึงด้วย (Dao Duy Anh, 1951: 107-108) ลักษณะของความเป็นหัวหน้าครอบครัวและตระกูลดังกล่าวได้สะท้อนจากการใช้คำเรียกบุคคลที่สามสำหรับผู้หญิง นั่นคือ การใช้คำเรียกบุคคลที่สามที่มีส่วนประกอบเป็นคำบอกลำดับของลูกในครอบครัวว่า trưòng “ใหญ่, หัวหน้า, ลูกชายหรือพี่ชายคนโต” เช่น bà trưòng Kiên “คุณยาย Kien” (ซึ่งเป็นภรรยาของหัวหน้าตระกูล), bà dâu trưòng “คุณลูกสะใภ้คนโต”, cụ trưòng Nhung “ทวด Nhung” (ซึ่งเป็นภรรยาของหัวหน้าตระกูล) ฯลฯ การใช้คำเรียกบุคคลที่สามที่มีส่วนประกอบเป็นคำ trưòng “ใหญ่, หัวหน้า, ลูกชายหรือพี่ชายคนโต” เพื่อเรียกผู้หญิงนั้นเป็นผลมาจากการที่ผู้หญิงคนหนึ่งได้แต่งงานกับผู้สืบทอดสายตระกูลเมื่อเป็นสะใภ้คนโตของครอบครัวหรือภรรยาของผู้ที่เป็นหัวหน้าของสายตระกูลแล้ว ผู้หญิงคนนั้นมีบทบาทมากขึ้นในครอบครัวตามบทบาทของผู้เป็นสามีของตน หน้าที่หลักของผู้สืบทอดตระกูลคือการเช่นไหว้ผีของบรรพบุรุษในสายตระกูลในวันคล้ายวันเสียชีวิตของคนๆ นั้น และในโอกาสสำคัญๆ ตามประเพณี เช่น วันตรุษปีใหม่ ผู้เป็นสะใภ้คนโตจึงต้องช่วยสามีในการจัดเตรียมอาหารเพื่อเช่นไหว้ผีและเลี้ยงแขกหรือญาติพี่น้องที่มาร่วมงานในทุกๆ ครั้ง ถ้าสามีเสียชีวิตแล้วแต่ลูกชายคนโตยังเป็นเด็ก ผู้หญิงคนนั้นจะรับหน้าที่เป็นหัวหน้าของครอบครัวหรือสายตระกูลแทนลูกชาย ต้องดูแลครอบครัวและจัดการเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษในโอกาสต่างๆ (Dao Duy Anh, 1951: 110) ถึงแม้ในสังคมปัจจุบัน ผู้หญิงต้องทำงานนอกบ้านทำให้เวลาที่ใช้ในการดูแลบ้านช่องจึงอาจจะลดน้อยลงก็ตาม ทว่าพวกเขาจะต้องปฏิบัติหน้าที่ของลูกสะใภ้โดยเฉพาะลูกสะใภ้คนโตที่มีต่อครอบครัวและสายตระกูลของสามีอย่างไม่แตกต่างอะไรมากกับในอดีต

3.3 สังคมให้ความเคารพนับถือผู้อาวุโส

การนับถือผู้อาวุโสถือเป็นลักษณะด้านวัฒนธรรมประการหนึ่งของคนเวียดนามที่ได้สะท้อนในการใช้คำเรียกบุคคลที่สามสำหรับผู้หญิงอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ เมื่อต้องการกล่าวถึงผู้หญิงสูงอายุ คนเวียดนามจะใช้คำว่า cụ “ทวด”

(เป็นคำเรียกผู้สูงอายุที่มีน้อยแสดงความเคารพ นับถือเป็นอย่างสูง) เป็นส่วนประสมในโครงสร้างคำเรียกบุคคลที่สามต่างๆ เช่น cái bà cụ “คุณยาย” bà cụ chi “คุณแม่ของพี่” จากคำเรียกบุคคลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า คนเวียดนามยกย่องผู้อาวุโสทุกๆ คน แม้กระทั่งผู้เป็นแม่ของตนเมื่อมีอายุสูงขึ้นก็เรียกว่า bà cụ “ยาย” การเรียกแม่ของตนว่า bà cụ นั้น ยังสะท้อนให้เห็นลักษณะอีกประการหนึ่งทางวัฒนธรรมการใช้คำเรียกบุคคลของคนเวียดนาม กล่าวคือ การเรียกผู้อื่นแทนบุคคลที่สาม เช่น การเรียกพ่อแม่ของตนว่า ตา ยาย แทนลูก ฯลฯ นอกจากนั้น การเรียกผู้หญิงด้วยชื่อของหลานชายคนโตนอกจากจะแสดงความเชื่อตามลัทธิขงจื้อของคนเวียดนามที่ว่าด้วยการนับถือผู้ชายเป็นผู้นำในครอบครัวดังที่ได้กล่าวไปแล้วในตอนต้น ยังสะท้อนให้เห็นว่าคนเวียดนามไม่มีวัฒนธรรมเรียกชื่อของผู้สูงอายุ หรือพูดในอีกแง่หนึ่ง การไม่เอ่ยชื่อของผู้สูงอายุหรือญาติผู้ใหญ่ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย ของตน ถือว่าเป็นการแสดงความเคารพต่อผู้ถูกกล่าวถึงนั่นเอง

ทั้งหมดนี้คือประเด็นต่างๆ ทางด้านประเพณีวัฒนธรรมของเวียดนามที่ได้สะท้อนจากการใช้คำเรียกบุคคลที่สามสำหรับผู้หญิง ซึ่งประเด็นที่เห็นได้ชัดคือความเปลี่ยนแปลงด้านความคิดเกี่ยวกับสิทธิของผู้หญิง และความเสมอภาคระหว่างบุคคลในสังคม ผู้หญิงเวียดนามจึงมีบทบาทสำคัญมากขึ้นสังคม

สรุปและอภิปรายผล

กล่าวโดยสรุป การใช้คำเรียกบุคคลที่สามสำหรับผู้หญิงในภาษาเวียดนาม ถูกกำหนดโดยสภาพสังคมและวัฒนธรรมเสมอ กล่าวคือ เมื่อสภาพสังคมและวัฒนธรรมภายนอกเปลี่ยนแปลงไป การใช้คำเรียกบุคคลที่สามสำหรับผู้หญิงในภาษาเวียดนามก็เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย จากการใช้คำเรียกบุคคลที่สามสำหรับเฉพาะกลุ่มชนชั้นสะท้อนให้เห็นว่าสังคมเวียดนามสมัยก่อนมีการแบ่งแยกชนชั้นซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Bui Thi Minh Yen (2001: 61) นอกจากนี้ในสมัยก่อน ระบบความคิดของคนเวียดนามส่วนใหญ่ถูกครอบงำโดยหลักการของลัทธิขงจื้อทำให้ผู้ชายกลายเป็นคนที่มีบทบาทสำคัญกว่าผู้หญิงทั้งในสังคมและ

ครอบครัว ผู้ชายเป็นผู้นำส่วนผู้หญิงเป็นผู้ตาม ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Truong Thi Diem (2002: 104) และ Nguyen Thi Van (2014) ความคิดดังกล่าวกำลังมีการเปลี่ยนแปลงไปในสังคมปัจจุบันเนื่องจากได้รับแนวความคิดเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างผู้ชายกับผู้หญิงซึ่งเป็นผลจากการปกครองตามระบอบสังคมนิยมที่รัฐกำหนดให้มีความเท่าเทียมกันระหว่างบุคคลในสังคม การใช้คำเรียกบุคคลที่สามสำหรับผู้หญิงนอกจากสะท้อนลักษณะทางด้านสังคมและระบบความคิดของคนเวียดนามดังกล่าว ยังแสดงให้เห็นถึงลักษณะทางด้านประเพณีวัฒนธรรมเวียดนามบางประการอีกด้วย อาทิ ความนับถือผู้อาวุโส ความเคารพผู้อื่น ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Nguyen Van Chien (1993), Hoang Anh Thi (2001) และ Truong Thi Diem (2002)

เอกสารอ้างอิง

- Bui Thi Minh Yen. (2001). *Tu xung ho trong gia dinh den xung ho ngoai xa hoi cua nguoi Viet*. (In Vietnamese) [From addressing in family to addressing in society of Vietnamese]. Luan an, Hanoi: Vien Ngon ngu hoc.
- Chu Lai. (2003). *An may di vang*. (In Vietnamese) [Living off the past]. Hanoi: NXB Van hoc.
- Chu Van. (2007). *Bao Bien*. (In Vietnamese) [The typhoon]. (Van hoc Viet Nam the ky XX, Tieu thuyet 1945-1975, Quyen mot-Tap XXX). Hanoi: NXB Van hoc.
- Diep Quang Ban. (2001). *Giao trinh ngu phap tieng Viet*. (In Vietnamese) [Vietnamese grammar textbook]. Hanoi: NXB Giao duc.
- Diep Quang Ban. (2005). *Ngu phap tieng Viet*. (In Vietnamese) [Vietnamese grammar]. Hanoi: NXB Giao duc.
- Duong Van Binh. (2011). *Ban chat xung ho trong tieng Nhat va tieng Viet hien dai*. (In Vietnamese) [Addressing nature in modern Japanese and Vietnamese]. Bao cao hoi thao Dao tao va nghien cuu ngon ngu o Viet Nam: Nhung van de ly luan va thuc tien, Dai hoc KHXH&NV, DHQGHN.
- Đào Duy Anh. (1951). *Viet Nam van hoa su cuong*. (In Vietnamese) [Outline History of Vietnamese Culture]. Sai Gon: NXB Bon Phuong.
- Hoang Anh Thi. (2001). *So sanh nghi thuc giao tiep tieng Nhat va tieng Viet: Qua tu ngu xung ho*. (In Vietnamese) [Comparison of communication etiquette in address terms on Japanese and Vietnamese]. Luan an, Hanoi: Truong DHKHXH&NV, Dai hoc Quoc gia Ha Noi.
- Khai Hung. (2009). *Nua chung xuan*. (In Vietnamese) [Half a Lifetime]. Hanoi: NXB Van hoc.
- Kongsirirat, Supaporn. (2009). *Kan sukxa phra lokathat khong phra bat som det phra junlajomklao jao yoo hua thi prakot nai phra ratchahathalaekha*. (In Thai) [A study of the worldviews of king Chulalongkorn from his letters]. Ph.D Dissertation, Phitsanulok: Naresuan University Press.
- Le Thanh Kim. (2002). *Tu xung ho va cach xung ho trong cac phuong ngu tieng Viet*. (In Vietnamese) [Address terms and addressing in Vietnamese dialects]. Luan an, Hanoi: Vien Ngon ngu hoc.
- Ma Van Khang. (2003). *Mua la rung trong vuon*. (In Vietnamese) [The Season of Falling Leaves in the Garden]. (Ma Van Khang-Mua la rung trong vuon va Dam cuoi khong co giay gia thu) Hanoi: NXB Hoi nha van.
- Ngo Tat To. (2010). *Tat den*. (In Vietnamese) [When the Light's Put Out]. Hanoi: NXB Van hoc.
- Nguyen Dinh Thi. (2006). *Xung kich*. (In Vietnamese) [Assault]. (Van hoc Viet Nam the ky XX, Tieu thuyet 1945-1975, Quyen mot, Tap XXVII). Hanoi: NXB Van hoc.
- Nguyen Duc Ton. (2002). *Tim hieu dac trung van hoa-dan toc cua ngon ngu va tu duy cua nguoi Viet (trong su so sanh voi nhung dan toc khac)*. (In Vietnamese) [Studying on specific characteristics of culture and people of language and thought of Vietnamese (a comparative study with the other peoples)]. Hanoi: NXB Dai hoc Quoc gia Ha Noi.
- Nguyen Hue Chi. (2001). *Phan ky lich su van hoc tu dau the ky XXI-Phan II*. (In Vietnamese) [Dividing literature history from early 20th century-Part 2]. Retrieved October 13, 2014, from <http://vietsciences.free.fr/vietnam/tiengviet/phankylichsu vanhoc2.htm>
- Nguyen Huu Quynh. (2001). *Ngu phap tieng Viet*. (In Vietnamese) [Vietnamese grammar]. Hanoi: NXB Tu dien Bach khoa.
- Nguyen Kim Than. (1997). *Nghien cuu ngu phap tieng Viet*. (In Vietnamese) [A study of Vietnamese grammar]. Hanoi: NXB Giao duc.
- Nguyen Minh Chau. (2004). *Dau chan nguoi linh*. (In Vietnamese) [The soldier's footprint]. Hanoi: NXB Van hoc.
- Nguyen Hong Nhung. (2011). *Ba sac lenh ve binh dan hoc vu nam 1945*. (In Vietnamese) [Three decrees on the mass education in 1945], Retrieved November 8, 2014, from <http://www.archives.gov.vn/Pages/Tin%20chi%20ti%E1%BA%BFT.aspx?itemid=197&listId=c2d480fb-e285-4961-b9cd-b018b58b22d0&ws=content>
- Nguyen Thi Thanh Mai. (2010). *Tu tuong dao duc Nho giao va anh huong cua no o nuoc ta hien nay*. (In Vietnamese) [The morality of Confucianism and its impacts on our country nowadays]. Retrieved November 10,

- 2014, from <http://huc.edu.vn/vi/spct/id45/> Tu-tuong-dao-duc-Nho-giao-va-anh-huong-cua-no-o-nuoc-ta-hien-nay/
- Nguyen Thi Van. (2014). *Thuyet tam tong, tu duc trong Nho giao va anh huong cua no doi voi nguoi phu nu Viet Nam hien nay*. (In Vietnamese) [Confucianism “Three obediences and four virtues” theory and its impacts on Vietnamese women nowadays]. Luận án, Hanoi: Hoc vien Chinh tri Quoc gia Ho Chi Minh, Retrieved November 15, 2014, from http://www.npa.org.vn/Uploads/2014/6/4/nguyen_thi_van_la.pdf
- Nguyen Van Chien. (1993). *Tu xung ho trong tieng Viet*. (In Vietnamese) [Address terms in Vietnamese], *Tap chi Khoa hoc, Truong Dai hoc Tong hop Ha Noi*. (3), 8-13.
- Nguyen Van Dung. (2005). *So sanh he thong tu xung ho trong tieng Viet va trong tieng Phap*. (In Vietnamese) [A comparative study of Vietnamese and French address terms]. *Tap chi Khoa hoc DHQGHN. Ngoai ngu. TXXI*. (4), 63-73.
- Nguyen Xuan Khanh. (2007). *Mau thuong ngan*. (In Vietnamese) [The mother of the forest], Hanoi: NXB Phu nu.
- Pham Ngoc Ham. (2008). *Dac diem cua dai tu nhan xung tieng Han (so sanh voi tieng Viet)*. (In Vietnamese) [Characteristics of Chinese personal pronouns (A comparative study with Vietnamese)] .De tai khoa hoc, Hanoi: Truong Dai hoc Ngoai ngu-DHQGHN.
- Phan Thi Phuong Dung. (2004). *Cac Phuong tien ngon ngu bieu thi tinh le phep trong giao tiep tieng Viet*. (In Vietnamese) [Patterns of polite expressions in Vietnamese communication], Luan an, Hanoi: Vien Ngon ngu hoc.
- Singnoi, Unchalee. (2005). *Sakonlak lae ekaluk khong pasa lae watthanatham: sing amnuay lae upasak nai kan sampat pasa*. (In Thai) [Universal and unique of language and culture: the advantages and disadvantages of language approach]. Retrieved October 25, 2014, from http://www.human.nu.ac.th/jhnu/file/journal/2011_02_17_14_03_32-2-1-1.pdf
- Tan Viet. (2001). *Mot tram dieu nen biet ve phong tục Viet Nam*. (In Vietnamese) [100 things you should know about Vietnamese customs], Hanoi: NXB Van hoa Dan toc.
- Tran Hoai Duong. (2000). *Mien xanh tham*. (In Vietnamese) [The deep blue zone], Hanoi: NXB Kim Dong.
- Truong Thi Diem. (2002). *Tu xung ho co nguon goc danh tu than toc trong giao tiep tieng Viet*. (In Vietnamese) [Address terms originated in kinship noun in Vietnamese communication], Luan an, Vinh: Dai hoc Vinh.
- Vo Huy Tam. (2002). *Vung mo*. (In Vietnamese) [The coal mining area], Hanoi: NXB Kim Dong.